

Культурно-просвітницька та добродійна діяльність п'ятидесятників в Україні у 1991-2011 рр.

У статті простежено культурно-просвітницьку та добродійну діяльність п'ятидесятників у незалежній Україні. Підкреслено, що п'ятидесятники демонструють доволі активну суспільну позицію в досліджуваних сферах, праця в яких характеризується багатовекторністю й різноплановістю і виходить як за межі власної конфесії, так і перетинає державні кордони

Ключові слова: п'ятидесятники, культурно-просвітницька, добродійна діяльність.

This article traces the cultural, educational, and charitable activities of Pentecostals in independent Ukraine. It emphasizes that Pentecostals demonstrate an active social position in these areas and that their work, which describes many different spheres, goes beyond their own confession and even crosses state borders.

Key words: Pentecostals, cultural, educational and charitable activity.

Зміна клімату в державно-церковних стосунках на початку 90-х рр.. сприяла активізації діяльності релігійних громад у житті суспільства. Відхід у минуле тоталітарної радянської системи, як формулює А. Колодний, спричинився до «зміни центру тяжіння з вертикалі на горизонталь» [7, с.29]. Активні суспільні позиції в новітню добу зайняли пізні протестанти, серед котрих виокремлюється течія п'ятидесятників.

Актуальність вивчення суспільної діяльності цього руху зумовлюється, по-перше, вагомим місцем, яке він посідає на релігійній мапі країни й, зокрема, серед гілок євангельського протестантизму. По-друге, необхідністю подолання рудиментів минулого, які збереглися серед значної частини суспільства у вигляді стійких упереджень і негативних стереотипів щодо п'ятидесятників, і пізніх протестантів в цілому, як «деструктивних сект», «чужих» і «ворожих» українській етнокультурі. По-третє, потребою аналізу сучасного стану його спільнот з метою об'єктивної оцінки їх потенціалу й

ролі в перспективі духовно-морального відродження, національного й економічного поступу Української держави.

Метою даної розвідки є вивчення культурно-просвітницької та добродійної діяльності п'ятидесятників у незалежній Україні. Об'єктом постає вітчизняний п'ятидесятницький рух періоду української незалежності. Предметом – його праця в соціальній та духовно-культурній сферах.

Екскурс у дослідження з проблеми виявляє, що вона послуговується помітним інтересом в наукових колах. П. Яроцький та Н. Гаврілова описують загальний стан суспільної діяльності пізніх протестантів у фактичних та кількісних вимірах. А. Колодний розглядає соціальну роботу християнських конфесій як один із аспектів буття релігії, вказує на багатовекторність веденої релігійними організаціями праці, звертає увагу на проблеми, які мають місце у цій діяльності, розглядає соціальну роботу конфесій у контексті державно-церковних стосунків. О. Назакріна вивчає соціальний потенціал протестантських конфесій і способи та масштаби його реалізації.

Разом з тим, попри значне висвітлення проблеми, вона має ще ряд невивчених аспектів. При цьому в наукових розвідках суспільна активність релігійних громад, як правило, розглядається в загальнохристиянському або спільнопротестантському чи пізньопротестантському комплексі релігійних течій. Втім, широка суспільна робота, яку проводять пізньопротестантські течії, потребує проведення вузькоконфесійних досліджень з теми. Дана розвідка присвячується вивченню культурно-просвітницької та добродійної праці християн віри євангельської в українському соціумі.

За підсумками А. Колодного, суспільна діяльність п'ятидесятницьких громад і союзів у незалежній Україні, означилася різноплановістю і багатовекторністю [7, с.30].

Насамперед, завзятість християн віри євангельської виявилася у сфері соціального служіння. Соціогуманітарна діяльність, на думку П. Яроцького, стала важливою сферою самовираження християн віри євангельської, яка на практиці скоректувала «вертикальне богослов'я», що характерне їхній

сутності, в бік його «горизонталізації», тобто «відтворення діяльності їх церков як соціальних інститутів шляхом зміщення акцентів з культової практики на гуманітарну сферу» [22, с.304].

Подібну позицію відкритості ХВС до соціальних потреб засвідчив Голова найчисельнішого п'ятидесятницького союзу в Україні М. С. Паночко на зустрічі наради керівників протестантських Церков України з науковим консультантом Президента України О. Саганом, зазначивши, що «протестантські церкви готові надати свою допомогу державі та суспільству там, де у цьому є необхідність» [3, с.37].

Ця заява п'ятидесятників підкріплюється справами. До прикладу, ВСЦХВС проводить, зокрема, таку соціальну роботу:

- Створено та утримуються на добровільних пожертвуваннях 20 дитячих будинків-сиротинців, в яких виховуються близько 500 дітей та підлітків; діють 7 пансіонатів для людей похилого віку [4, с.1];
- Церковні громади підтримують 11 прийомних сімей та 6 дитячих будинків сімейного типу, де виховуються 95 прийомних дітей; систематично надають благодійні обіди для дітей сиріт, інвалідів, малозабезпечених (протягом 2011 року, приміром, було надано 51726 обідів) [4, с.1; 8, с.1];
- Ведеться робота у 77 в'язницях, діє 61 реабілітаційний центр вкупі більш ніж на тисячу місць; відтак, тисячі людей, які звільнились від залежностей і стали на дорогу виправлення, були повернуті у сім'ї та суспільство; проводиться профілактика негативних явищ у більш ніж 350 навчальних закладах по всій території України [4, с.1; 8, с.2];
- За період української незалежності церковними громадами отримано та безкоштовно роздано для кризових категорій населення України тисячі тонн гуманітарної допомоги (одяг, продукти харчування, канцтовари, засоби особистої гігієни, медикаменти, тощо). До

прикладу, у 2007 році таким чином було реалізовано 3019,7 тонн цієї допомоги [1, с.73].

- Організовується екстерна одноразова допомога людям, котрі потерпіли від стихійних лих або з інших причин потрапили за межу бідності. Так, ВСЦХВС надав допомогу тим, що потерпіли від повеней у Чернівецькій та Івано-Франківській областях. Було зібрано понад 40000 \$ для допомоги голодуючим Африки [6].

Подібну соціальну роботу здійснюють також інші п'ятидесятницькі союзи України. Так Релігійний Центр Божої Церкви ХВС України надає допомогу 36 будинкам для дітей-сиріт, утримує 42 центри реабілітації людей, які потрапили в наркотичну та алкогольну залежність. В Українському центрі Об'єднаної церкви ХВС крім восьми існуючих благодійних місій, створені відділи милосердя, які надають допомогу людям, що знаходяться за межею бідності, малозабезпеченим, хворим, самотнім, інвалідам, вдовам. Організовується допомога для забезпечення паливом, обробітку городів, ремонтування житла, виділяються продукти, взуття, одяг [22, с.312-314]. СВЦХСВУ також надає подібну допомогу незахищеним верствам населення. У його структурі функціонує Благодійний відділ, під керівництвом якого працює 6 благодійних центрів, 3 центри реабілітації, 3 благодійні місії, 2 дитячі оздоровчі табори та дім для людей похилого віку [15, с.1].

Соціальна діяльність вітчизняних п'ятидесятників на сьогодні уже вийшла за межі держави. Це пов'язано з тим, що п'ятидесятницький рух в Україні, наслідуючи традиції світового п'ятидесятництва, мислить себе місіонерським рухом [14, с.19] й таким його бачать одновірці із-за кордону [16, с.3]. Найбільш масштабна місіонерська ідея Церкви ХВС України реалізується місією «Голос надії» (м. Луцьк), яка нараховує у своєму складі понад 350 працівників, що виконують роботу як в Україні, так і за її межами, в Республіці Марій-Ел, Чувашії, Кіровській, Свердловській, Мурманській, Астраханській, Іркутській областях, в Мордовії, на Сахаліні, в Польщі та Болгарії [20]. Українські місіонери-п'ятидесятники працюють в Африці

(Кенія) серед місцевого населення й заснували там громаду ХВС із чисельністю у 50 вірних, відкрито шість церков серед українських емігрантів в Іспанії, дві – в Німеччині, одна – в Бельгії. Усього за останні 20 років українськими п'ятидесятниками відкрито понад 500 церковних громад за межами України [6].

Місіонерсько-євангелізаційну роботу християни віри євангельської в загальнохристиянському світобаченні не мислять без соціальної праці. Керівник відділу милосердя ОЦХВС єпископ П. Новорок підкреслює: «Якщо людина голодна і гола, її спочатку потрібно накормити і одягнути, а уже потім розказати про Божу любов. Духовність іде разом із благодійністю» [18, с.955]. Так думаючи, місіонери місії «Голос надії» щороку проводять понад 90 літніх таборів, в котрих відпочивають і оздоровляються діти з малозабезпечених та неблагополучних сімей. Силами цих місіонерів організовано 11 чоловічих та 3 жіночих реабілітаційних центрів для алкоголе- та наркозалежних, де станом на 2010 рік уже пройшли реабілітацію понад 2050 людей. На початок 2010 року вони здійснюють працю у 506 населених пунктах, яка включає роботу з інвалідами, зокрема з глухими та сліпими людьми, з сиротами та бездомними, з малозабезпеченими та неблагополучними сім'ями (зокрема з родинами, у котрих батьки є алкоголіками або наркоманами) [19]. В Кенії українські місіонери щодня забезпечують обідом понад 100 дітей, а також надають їм предмети першої життєвої необхідності, відкрито школу, в котрій отримують початкове навчання близько 200 дітей [6].

Активну позицію п'ятидесятники зайняли також в питанні духовно-культурного просвітництва. Насамперед, у просвітницькій роботі вітчизняних п'ятидесятників багато місця відводиться сімейній проблематиці. На цю тему проводяться численні семінари як загального характеру, так і окремо для молоді, сімейних пар, жінок, чоловіків. Серед літературного доробку вітчизняних п'ятидесятників тема сім'ї посідає визначну позицію. Це засвідчує ряд статей у періодичних виданнях церкви, опубліковані книги. Така акцентуація, вочевидь, обумовлена наданням великого значення

сімейним цінностям у християн віри євангельської, що спостерігається й у інших пізньопротестантських конфесіях. Як зауважує М. Паночко, «в церквах ХВС міцні сім'ї, поодинокі випадки розлучення – швидше виключення» [6]. За результатами соціологічного дослідження О. Назаркіної, більшість віруючих схильні пов'язувати стан свого особистого й сімейного добробуту зі своєю вірою [10, с.12].

Основним плацдармом для роботи з дітьми у п'ятидесятників, як і в більшості інших течій євангельського протестантизму, виступають недільні школи, які функціонували навіть за жорстких умов радянського режиму. За приблизними підрахунками, у 1991 році у ВСЦХВС налічувалося 180 – 200 недільних шкіл, у яких навчалося до 8 тисяч дітей. Розвиток недільних шкіл став прерогативним напрямком роботи відділу освіти, у структурі якого вони містилися. За двадцять років недільні школи виокремилися в самосійний відділ у структурі ВСЦХВС і станом на 1.01.2012 р. нараховували 1476 одиниць, у котрих навчалося 45382 дітей [4, с.1].

Чимало п'ятидесятників успішно працюють у системі загальноосвітніх шкіл України вчителями дисциплін духовно-морального характеру. Так, Олена Коваль із церкви ХВС м. Тернополя на Всеукраїнському конкурсі «Учитель року з предметів духовно-морального спрямування», який щороку проводить Національний університет «Острозька Академія», визнана найкращим вчителем предметів духовно-морального спрямування у 2011 році [13].

Важливого значення п'ятидесятники надають вихованню молоді, якої, зокрема, у ЦХВСУ станом на 1.01.2012 р. налічувалося 22894 осіб [4, с.1]. Уже п'ятнадцять років поспіль Молодіжний відділ ЦХВСУ проводить всеукраїнські молодіжні з'їзди поблизу м. Малин на Житомирщині. Традиційно на форум збирається від 3 до 6 тисяч християн зі всіх регіонів України. В останні роки захід набув міжнародного масштабу. Систематично його учасниками є делегати з Росії, Білорусі, Литви, Польщі, Німеччини, США й інших країн. Його програма складається з духовної частини

(богослужіння), учбових лекцій, дискусій, тематичних секцій, круглих столів, а також художніх, музичних і спортивних заходів. В рамках форуму проходять презентації соціальних, добродійних, місіонерських проектів і організацій, що діють в Церкві [12].

Продовжуючи традиції, започатковані ще християнами віри євангельської у складі Всепольського союзу у 20-х роках, з деструкцією радянської системи українські п'ятидесятники популяризують національні цінності й мову. П. Яроцький звертає увагу на те, що в центральному офісі Церкви ХВС України «висить доволі дипломатично підібраний вислів К. Маркса: «Якщо людина не знає мови народу, на землі якого проживає, то вона є або гостем, або найманцем, або ж окупантом» й що голова цієї Церкви М. Паночко «всіляко сприяє і заохочує, щоб українська мова стала мовою п'ятидесятницького богослов'я і проповіді, мовою викладання в семінаріях, богословських інститутах і недільних школах» [22, с.309]. Разом з тим, прихильність до національного у п'ятидесятників корелює із запитами населення на українське. Відтак, офіційний орган ВСЦХВС журнал «Благовісник» з 2012 року почав видаватися на двох мовах – українській та російській. Ю. Недзельська вказує на існування у п'ятидесятників білінгвальних періодичних видань християн віри євангельської, наприклад газети «Жива надія» (Миргород) та «Відвага» (Рівне), де матеріали публікуються мовою оригіналу, тобто, українською та російською [11, с.324].

П'ятидесятницькі церкви неодноразово виступали ініціаторами проведення різних духовно-культурних заходів як локального, так і національного масштабу. Так, 2006 року ЦХВСУ зініціювала проведення в Палаці «Україна» Дня подяки Господу, який за задумом організаторів з часом мав би стати традиційним всеукраїнським, як це є, наприклад, у США. Захід проводився на основі спільного рішення й участі глав усіх християнських конфесій, що входять до ВРЦ (крім УПЦ МП), ставши таким чином міжконфесійним. Як відзначають автори «Релігійної панорами»: «Концерт солістів і творчих колективів Церкви п'ятидесятників засвідчив їх високий

художній рівень. Всіх, хто мало знає ЦХВЄ, вразила її патріотичність, українськість, прагнення добра українському народу, успіхів на шляхах поступу, духовного зростання» [5, с.17].

2011 року, підтримуючи державні ініціативи святкування 450-річного ювілею Пересопницького Євангелія, п'ятидесятники провели або ініціювали проведення в регіонах України понад 1700 круглих столів, конференцій, концертів, тематичних вечорів та інших заходів різного масштабу з метою популяризації культурно-національних та євангельських духовно-моральних цінностей серед населення [6].

2012 рік Церквою ХВЄ України оголошений роком молитви за Україну. В рамках цієї ініціативи, зокрема, 12 і 13 квітня поточного року відбувся всеукраїнський піст і молитва «за освячення віруючих людей, за духовне пробудження тих, хто цього потребує, за Україну, щоби Бог зберіг її від різних катастроф – соціальних, техногенних, природних тощо» [17]. В контексті Року молитви за Україну передбачено проведення євангелізацій «в кожному селі та місті», а також «публічних молитовних заходів про Боже благословення краю» [9].

П'ятидесятники популяризують християнські цінності в суспільстві через ЗМІ. Станом на початок 2012 року у ВСЦХВЄ транслювалося 16 радіо- та 10 телепередач локального масштабу, видавалося 27 газет та 2 журнали [4, с.1]. В періодичних виданнях висвітлюються актуальні суспільні теми. Так, в журналі «Благовісник» №1, 2010 р. актуалізується проблема грошей, в рамках котрої розкриваються питання правильного ставлення до фінансів, принципів управління ними, чесності і працелюбності, як запоруки матеріального успіху [19]. Перший номер журналу поточного року присвячений хвилюючій сучасне суспільство темі апокаліптики, в якому розкривається християнська позиція в відношенні цієї проблеми, згідно якої кінець світу – це не жахливий фатум майбутнього, а подія, яка несе з собою надію [21]. У газеті «Вірую» в публікації «Гендер і ювенальна юстиція в школах» висловлюється

стурбованість і протест церкви стосовно інверсій у гендерній політиці та ювенальній юстиції, які впроваджуються в Україні [2, с.2].

Отож, у новітню добу української державності п'ятидесятники демонструють доволі активну суспільну позицію, насамперед, у соціальній та духовно-культурній сферах. Праця у цих площинах охарактеризувалася багатовекторністю й різноплановістю, в першу чергу, серед маргінальних прошарків суспільства. Добродійна й просвітницька діяльність п'ятидесятницької церкви виходить як за межі власної конфесії, так і перетнула державні кордони. Втім, Церквою ще не вироблена соціальна концепція, яка б окреслила теоретичні засади цієї діяльності. Вимагають розвою ті напрямки роботи, завдяки котрим християнські духовно-моральні цінності поширювалися б у сфері освіти, економіки, державного управління, політики і права тощо. Сильною стороною конфесії, відтак, є велика увага до упосліджених верств населення, втім, потребує розвитку діалог з інтелектуальною культурою часу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Гаврілова Н. Урізноманітнення виявів соціального служіння релігійних спільнот // Україна релігійна. Колективна монографія за ред. проф. А. Колодного (головний) та ін.. Книга друга: Прогнози релігійного життя України // Українське релігієзнавство. – К., 2008. – С. 70-77
2. Гендер і ювенальна юстиція в школах // Вірую. – №3, 2012. – С. 2
3. Держава та українські протестанти готові до співпраці // Релігійна панорама. – №8-9, 2005. – С.36-37
4. Звіт старшого єпископа М. С. Паночка на річній звітній конференції ВСЦХВСП 28.03.2012 року. м. Київ. – Особистий архів автора. – 1 с.
5. З ініціативи Церкви Християн віри євангельської в Палаці «Україна» відбувся День подяки Господу // Релігійна панорама. – №10, 2006. – С.17

6. Інтерв'ю зі старшим єпископом Всеукраїнського Союзу Церков Християн Віри Євангельської М. С. Паночко. Записане 3.04.2012 р. м. Київ. Тривалість бесіди 1 год. 20 хв.
7. Колодний А. М. Соціальне служення конфесій України: мотиви, форми, проблеми // Релігійна панорама. – №6, 2011. – С. 29-36
8. Лист президента ВСЦХВС М. С. Паночка Голові Державного комітету України у справах національностей та релігій Ю.П. Богуцькому. – Архів ВСЦХВСП, 2010. – 3 арк.
9. Лист старшого єпископа ЦХВСУ М. Паночка церквам ХВС України. – Архів Царичанської церкви ХВС «Нове життя» Дніпропетровської обл., 2012. – 1 арк.
10. Назаркіна О. Соціальне обличчя протестантських громад України на межі тисячоліть // Людина і світ. – Листопад-грудень, 2001. – С. 8-12
11. Недзельська Ю. Релігійна періодика України в контексті міжконфесійних відносин // Релігія – Світ – Україна. Колективна монографія в 3-х книгах за ред. проф. А. Колодного і Л. Филипович. Книга друга: Міжконфесійні відносини поліконфесійної України // Українське релігієзнавство. – К., 2011. – Спецвипуск 2011-1. – С. 322-329
12. Несколько тысяч пятидесятников участвуют в национальном молодежном съезде на Житомирщине. – Режим доступу: http://risu.org.ua/ru/index/all_news/protestants/christians_of_evangelical_fait_h/43243/
13. Олена Коваль із церкви ХВС м. Тернополя визнана найкращим вчителем предметів духовно-морального спрямування // За євангельську віру. – №3, 2012. – С. 2
14. Президент Церкви п'ятидесятників України Михайло Паночко подякував Богові за 20 років свободи // Релігійна панорама. – №2, 2011. – С. 19
15. Союз Вільних Церков Християн Євангельської Віри України: Характеристика стану і діяльності на 1.01. 2012. – Архів СВЦХСВУ, 2012. – 1 арк.

16. Україна – серце Європи й душа євангелізму // Вісник Київського Біблійного інституту. – 2012. – №18. – С.3
17. Українські п'ятидесятники оголосили всеукраїнський піст і молитву 12 і 13 квітня 2012 року. – Режим доступу:
http://risu.org.ua/ua/index/all_news/protestants/christians_of_evangelical_faith/47667/
18. Франчук В. Просила Россия дождя у Господа: В 3-х т. – Т.3. - К.: Издательство христианской миссии «Возможность», 2003. – 1005 с.
19. Християнин і гроші. Тема номера // Благовісник. – №1, 2010. – 56 с.
20. Християнська місія «Голос надії». Історія. – Режим доступу:
<http://www.voice.org.ua/about/itoriya>
21. Чи настане кінець світу у 2012 році? Тема номера // Благовісник. – №1, 2012. – 56 с.
22. Яроцький П. Стан пізньопротестантських конфесій // Україна релігійна. Колективна монографія за ред.. проф.. А. Колодного (головний) та ін... Книга перша: Стан релігійного життя України // Українське релігієзнавство. – К., 2008. – С. 302-331.